

ታሪካዊ ግዴታ

--እስኪ ስለ እያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ ሰብአዊ መብት መነጋገር እንጀምር--

አክሎግ ቢራራ (ዶር)

እኛ ኢትዮጵያውያን የፖለቲካ ልሂቃን ከአብዛኛው የኢትዮጵያ ሕዝብ አስተሳሰብና ፍላጎት የተለየ ኋላቀር የፖለቲካ ባህል ስንከተል ቆይተናል። ከፍተኛ ትምህርት ኖሮን መደማመጥ አንችልም፤ ለመናበብ አንችልም። ይኼ ችግር ብሄራዊ አደጋዎችን ፈጥሯል። በአገር ደረጃ የሚነጋገረው ልሂቃንና ምሁራን ቁጥር በጣም ዝቅተኛ ነው። ሁኔታውን ያባባሰው ስርዓቱ መሆኑ የሚያከራክር አይመስለኝም። ባለፉት ሃያ አምስት ዓመታት በጭቁን ሕዝቦች ስም በመነገድ በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ የተጫነው የቋንቋና የጎሳ መለያ ሕገመንግሥትና የክልል አስተዳደር ለሁሉም ኢትዮጵያውያን ማፈኛና ለጥቂት የህወሓት ኪራይ ሰብሳቢዎች ሚሊዩኔርነት መሳሪያ መሆኑ በሂደት እየታየ ነው። ይህ ኪራይ ሰብሳቢ ቡድን ሌሎችም ኪራይ ሰብሳቢዎች እንዲሆኑ አድርጓል። ኪራይ ሰብሳቢ በሞላበት አገር ድህነት፣ ረሃብ፣ ስደትና ውርደት እየባሰ ብሄድ አያስገርምም። ተቃዋሚውን ሽባ ያደረገውም ፍርሃት ከስርዓቱ ጋር የተያያዘ ነው። ስርዓቱ ለፖለቲካና ለኢኮኖሚ ፍጹም የሆነ የበላይነት (Absolute minority ethnic elite hegemony) ያገለገለው በትግራይ ሕዝብ ስም ለሚንቀሳቀሰው፣ ሆኖም የአብዛኛውን የትግራይ ሕዝብ አዘቅት ላስገባው ለህወሓት አባላት ነው።

ባለፈው ሃተታየ እንዳቀርብኩት፤ የዘውግ ወይንም የጎሳ ፌዴራሊዝም ከጅምሩ የጀርባ ምስጢር ነበረው። ይኼውም በጭቁን ህዝቦች ነጻነት፣ መብትና ራስን ችሎ ማስተዳደር ስም፤ የህወሓት የበላይነት ሕገመንግሥታዊ ሽፋን ስጥቶ የበላይነትን ተቋማዊ ማድረግ ነው። የዚህ ሃተታ መሰረት ለዚህ ስርዓት ወለድ ተግዳሮት መፍትሄው በብሄራዊ ደረጃ መሰብሰብ፤ መደራጀትና አብሮ መታገል አስፈላጊ ሆኗል የሚል ነው። የህወሓት የበላይነት ሽፋን አህአዴግ የሚለው የብሄረሰብ ልሂቃን ስብስብና አገዛዝ ነው። አህአዴግ ሲባል አቻ ለአቻ የሆኑ ድርጅቶች ስብስብ አለመሆኑ በተደጋጋሚ ታይቷል። ውጤቱ ምንንድን ነው? ብለን ብንጠይቅ የሚከተሉትን እናያለን፤

አንድ፤ የኢትዮጵያ አንድነትና ሉዐላዊነት አደገኛ በሆነ ደረጃ መድከሙ። አንድ ኢትዮጵያዊ ከክልሉ ወጥቶ ወደሌላ ክልል ሲሄድ ልክ ከጎረቤት አገር እንደመጣ እንግዳ “ከየት መጣህ” ተብሎ ይጠየቃል። ይህ በአገር “እንግዳ” መሆን በአፄ ኃይለ ሥላሴና በደርግ መንግሥታት ፍጹም የማይታሰብ ነበር። አንድ የታወቀ ኢትዮጵያዊ ምሁር፤ ፕሮፌሰር ዳኛቸው አሰፋ በድህረ ገጾች እንዳስቀመጠው፤ “ለመሆኑ ኢትዮጵያ አለች ወይ” ተብሎ ከሚጠየቅበት ደራጃ የገባነው በህወሓት ዘመን መሆኑ ነው።

ሁለት፤ የጎሳ ልሂቃን ባይፈቅዱ ኖሮ የማንነት ጥያቄ የኢትዮጵያን ሕዝብ ሊለያየውና ሊበታትነው አይችልም ነበር። ሕዝቡ ይኼን በሚገባ ያውቃል። ሕዝቡን የምንለያየው የፖለቲካ ልሂቃኖቹና ምሁራኖቹ ነን። ከማንኛውም አገር በበለጠ ደረጃ የኢትዮጵያ ሕዝብ ጠባብ ጎሰኛና ብሄርተኛ ሆኖ አያውቅም። ጎሳኛ ቢሆን ኖሮ ብዙ እልቂት ይካሄድ ነበር። ሕዝቡ ተጋብቷል፤ ተዋልዷል፤ ተቻችሎ ይኖራል። የአድዋን የመቶ ሃያኛ ዓመት በዓል ስናከብር ማስታወስ ያለብን ድሉ የሁሉም ኢትዮጵያውያን ድል መሆኑን ነው። ማንም ሳይስገድደው ገበሬው፣ ነጋዴው፣ የቢሮ ሰራተኛው፣ ወታደሩና ሌላው ከሁሉም የኢትዮጵያ ክፍሎችና ጎሳዎች ስንቁን ተሸክሞ ጣልያንን ተባብሮ አሸንፎ ወደመጣበት የመለሰው ከጎሰኛነትና ከጎጠኛነት ባሻገር ለአገሩ ነጻነት፣ ሉዐላዊነትና ለሕዝቡ ክብር ስለቆመ ነው። ዛሬ ማንነት መነገጃ ሆኗል፤ ትርጉም አጥቷል። የማንነት ጥያቄ ተቀዳሚ ሆኗል ሲባል አሁንም የሕዝቡን ልዩነት የሚያሳይ አይደለም። አንድ ግለሰብ በሞያው ገበሬ ወይንም ነጋዴ፣ በኃይማኖቱ ክርስቲያን ወይንም ሙስሊም፣ በጾታው ወንድ ወይንም ሴት ወዘተ ሊሆን መብቱ ነው። ይኼን መብት ማንም ሊነፍገውና ሊከለክለው አይችልም። ከዚያ ባሻገር ግን በአገር ደረጃ “ጋናዊው እኔ ጋናዊ ነኝ” እንደሚለው ሁሉ ኢትዮጵያዊው “እኔ ኢትዮጵያዊ ነኝ” የማለት ግዴታችን ግልጽ ነው። በዜግነታችን መለያ ኢትዮጵያዊ ነን ካልን መኖሪያችን በጎሳዊ ክልል ምሽግ፣ ግንብና ድንበር ሊወሰን አይችልም። በእያንዳንዱ ክልል የእያንዳንዱ ኢትዮጵያዊ መብት ካልተከበረ የማንም መብት ሊከበር አይችልም። ይኼን ካልተቀበልን ከህወሓትና ሌሎች የጎሳ ስብስቦች ከሚሉት ምን ይለየናል?

በነገራችን ላይ፤ በጎሳ መለያየት በተመጣጠነ፤ በዘላቂና ፍትሃዊ የኢኮኖሚና የማህበረሰባዊ እድገት ላይ ከፍተኛ ተጽኖ አለው። ለምሳሌ፤ የአሞ ሸለቆ፤ የቤኒ-ሻንጉል ጉሙዝ፤ የአፋር፤ የጋምቤላ፤ የኦጋዴን ሕዝብ በዜግነቱ ምን ያገኘው ጥቅም አለ?

ሶስት፤ የህወሓት ደጋፊዎችና ወፍ ዘራሽ ተጠቃሚዎች እንደሚሉት ሳይሆን የጎሳ ፖለቲካ ለሃያ አምስት ዓመታት ሊሰራ የቻለው የኢትዮጵያ ሕዝብ ስለተቀበለው አይደለም። ህወሓት ለብዙ ሽህ ዓመታት በወንድማማችነት፤ በእህትማማችነት ሲኖር የቆየውን ሕዝብ፤ በተለይ የአማራውንና የአሮሞውን ሕዝብ እንዲጋጭ በማድረግ ነው። ይኼን መከፋፈል ለድብቅ አጀንዳቸው የሚጠቀሙ ከፋፋዮች ቢኖሩም ሁኔታውን የፈጠረው የህወሓትና ተባባሪው የአህአዴግ አመራር

ነው። ለምሳሌ፤ ከጅምሩ ህወሓት ህብረብሄር የሆኑ የፖለቲካ ፓርቲዎችን፤ አገር ወዳዶችን፤ ምሁራንን፤ የሞያና ሌሎች ተቋሞችን በማፈራረስ። በምትካቸው ልክ በፋብሪካ እንደሚመረቱ አድርጎ ለራሱ የሚጠቅሙትን መተኪያዎች አገር አቀፍ በሆነ ደረጃ ዘርግቷል። ፓርላማውን ለራሱ መገልገያ አድርጎታል። ሕግ አወጭው፤ ሕግ ተርጓሚው፤ ሕግ አስፈጻሚው ህወሓት ነው። ፊት ለፊት ለይስሙላ የሚያስቀምጣቸው ግለሰቦች ከሌሎች ብሄረሰቦች የተወጣጡ ናቸው ተብሎ እንዲታመን ያደርጋል። ይህን ሽፋን (Camouflage) ሕዝቡ ያውቀዋል። ፊት ለፊትና በጀርባ ሆነው ፖሊሲ የሚያወጡትና የሚተገብሩት የህወሓት አባላት ናቸው። የሚጠቀሙባቸው አባባሎች ብዙ ናቸው፤ “ሕገመንግሥቱን ለማስከበር፤ ለመደጋገፍ፤ እድገቱን ለመቀጠል፤ ሽብርተኞችን ለመቆጣጠር” ወዘተ። እናንተን ማን ይቆጣጠራል የሚል ተቋም ወይም ግለሰብ የለም፤ አይታሰብም። በአንድ ትንተና ላይ ጋርዲያን የተባለው የእንግሊዝ ጋዜጣ በትክክል እንዳስቀመጠው፤ ይህ አገዛዝ ኦርዌልያን (Orwellian) ወይም የፖሊስ መንግሥት (Police State) ከሆነ ሃያ አምስት ዓመታት ሆኖታል። ከህወሓት ውጭ ያሉት የኢህአዴግ አባል ድርጅቶች ቢቀበሉትም ባይቀበሉትም የበላይ ወይም አለቃው ህወሓት ነው። የህወሓትን የበላይነት የማይቀበል የኢህአዴግ አባል ፈልጎ ለማግኘት አይቻልም። “ኢህአዴግ ራሳችሁን ከአምባገነኑ ህወሓት ነጻ አውጡ” ያለ ግለሰብ ትዝ ይለኛል።

አራት፤ ህወሓት ቀላል ድርጅት አይደለም፤ ምስጢር ይጠብቃል። ጠንካራ ስለሆነ ከፋፍሎናል። ህወሓት ይደጋገፋል፤ ይጠቃቀማል። ሌሎችን አባል ድርጅቶች የማሳመን ችሎታው የሚደነቅ ነው። ያስፈራራል ወይም ያባብላል፤ ይገዛል፤ ያከብራል፤ ይደልላል፤ ያደክያል ወይም በስውር ያሸሻል፤ ያባርራል ወዘተ። አጭበርብሮም ሆነ አስፈራርቶ ምርጫዎችን ለበላይነት ይጠቀማል። ቅንጅትና ህብረት የዘጠና ሰባቱን ምርጫ አሸነፉ። ህወሓት ማሸነፋቸውን አልተቀበለም። የራሳቸው የአመራር ድክመት መኖሩ ባይካድም፤ የሕዝብን ድምጽ የሰረቀው ህወሓት ነው። የፖለቲካ ሙስና በጭካኔ፤ ተሸንፎ ያሸነፉትን ይቅርታ የሚጠይቅ አገዛዝ ስኬታማ የሆነው በራሱ ጥንካሬ ሳይሆን ተቃዋሚው የተከፋፈለ በመሆኑ፤ የውጭ ድጋፍ ስላለው፤ ህብረብሄር ድርጅቶችን በማፈኑ፤ በማፈራረሱና ቆራጥ የሆኑ አገር ወዳድ ድርጅቶችና መሪዎች ባለመኖራቸውና እንዳይኖሩ በመደረጋቸው ነው። በተደጋጋሚ የታየውና አሁንም የሚደገመው ከስተት አንድ ነው። በጎሳ ተከፋፍሎ ራስን ማጋለጥ የፖለቲካ ክስረት አስከትሏል። የተከፋፈለ ህብረተሰብና ተቃዋሚ ሁሌም የሚያገልግለው ህወሓትን ነው።

እንደገና በ2010 ተወዳዳሪዎችን አፍኖ፤ ከፋፍሎና አስሮ ምርጫውን 99.6 በመቶ አሸነፍኩ አለ። አምስት ዓመት ቆይቶ በለመደው የፖለቲካ ጮሌነት በ2015 ይባስ ብሎ 100 በመቶ “አሸነፍኩ” አለ። ምርጫን መሳቂያና መሳላቂያ አደረገ። ሕዝብን ፍጹም በሆነ ደረጃ ተስፋ አስቆረጠ። የብሄረሰብ እኩልነት ተብሎ ይጠራ የነበረው ስርዓት የኦሮሞ ተወላጅ የሆኑ ኢትዮጵያውያን ሲታፈኑ፤ ሲገደሉ፤ ሲሰወሩና ሲሰደዱ የጎሳ ፖለቲካ አስተዳደር የማያዋጣ መሆኑን አስመስከረ። አንዳንድ ተመልካቾች አዲስ ምርጫ “በአሮሚያ ክልል ቢካሄድ ይመረጣል” ይላሉ። ስር ዓቱ ነጻና ፍትሃዊ ምርጫ የማይፈቅድ መሆኑ እየታወቀ አዲስ ምርጫ ዋጋ ቢስ ነው። የሚያዋጣው ስርዓቱን መለወጥ እንጅ የይስሙላ ምርጫ አይደለም። እንዲያውም የኢትዮጵያን ሕዝብ በተከታታይ ማታለል ነው።

አምስት፤ “ታዲያ ምን አለበት፤ ተቃዋሚው ደካማና የተከፋፈለ ከሆነ፤ ኢህአዴግ ለምን አያሸንፍም? ጠንካራ ፓርቲና መንግሥት ከሌለ ኢትዮጵያ እንደ ሶማሊያና ኬንያ ትሆናለች፤ በአመጸኞች፤ ተገንጣዮችና ሽብርተኞች ትጠቃለች። እድገቷ ያቆማል። የመበታተን አድሏ ይባባሳል። የትኛው ተቃዋሚ ነው ከገዢው ፓርቲ ጋር ሊነጻጸር የሚችል?” የሚሉ ጥያቄዎች ትችቶች ይሰነዘራሉ። አግባብ አላቸው። በአንድ አገር ሁለት ወይም ከዚያ በላይ መንግሥታት ሊኖሩ አይችሉም። በአንድ ፌደራላዊ አገር የተለያዩ፤ ራሳቸውን እንደ ጎረቤት አገር የሚለዩ አገሮች ሊኖሩ አይችሉም። ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሚሆኑ ራሳቸውን እንደ ነጻ አገር የሚቆጥሩ አገሮች አሉ ከተባለ ኢትዮጵያ የምትባል አገር የለችም ማለት ነው። ቁም ነገሩ ወደዚህ ችግር ያሸጋገረን ማነው? ብለን ብንጠይቅ የክልሎች ሕገመንግሥት ያወጡት የጎሳ ስብስቦች ናቸው፤ ህወሓት፤ ሻቢያና አነግ። ይኼን በሚቀጥለው ሃተታየ አቀርባለሁ።

የዚህን የተሳሳተ የጎሳ ፖለቲካ ሂደትና ውጤት እያወቅን፤ አንዳንዶቻችን አውቀንም ይሁን ሳናውቅ እነዚህን መሰረታዊ ችግሮች የፈጠረውን ገዢ ፓርቲና የብሄር ተቃዋሚዎችን በቀላሉ እየሸነገልን ነው። ህወሓት፤ ኢህአዴግን መቃወም አግባብ አለው። ሆኖም፤ ለመቃወም ብቻ ሲባል ብሄርተኞችን፤ ሽብርተኞችን፤ አመፀኞችን፤ ተገንጣዮችን፤ የውጭ ጠላቶችን ወዘተ መደገፍ እንዴት ሊያዋጣ ይችላል? ከአብዛኛው ሕዝብ እኩልነት፤ ፍትህና ዲሞክራሲ ምኞት ጋር ምን ግንኙነት አለው? የአገሪቱን በክልል መከፋፈል ተቀብሎ ኢትዮጵያና ኢትዮጵያውያን የሚሉትን እሴት የተመረከቡ ስያሜዎች ለመጠቀም አለመቻል፤ ወይም አለመፍቀድ የማንን ዘላቂ ግብ ያጠንክራል፤ ያገልግላል? ሕዝብን ከሕዝብ-- አሮሞውን ከአማራው፤ ሁለቱን ከትግራይና ከሌላው ሕዝብ--ጋር በማገናኘት፤ በማስታረቅና በማስማማት ፋንታ እንዲጋጭ የምናደርግበት ምክንያት ምንድን ነው? ከጥንት ጀምሮ ዛሬ አሮሞያ በሚባለው ክልል ብዙ ሚሊዮኖች የኦሮሞ ብሄረሰብ ያልሆኑ ኢትዮጵያውያን ይኖራሉ። የኦሮሞ ሕዝብ በጎንደር፤ በጎጃም፤ በወሎ፤ በሸዋና ሌሎች ቦታዎች ይኖራል። እነሆ ይህ ብንል ማን ከማን ይለያያል። በመፈቃቀድና ተፈቃቅዶ ችግሮችን በጋራ ከመፍታት የበለጠ አማራጭ

የለም። አለያ፤ ከአንድ ችግር ወጥተን ወደሌላ ችግር መግባታችን አይቀርም። ያም ሆነ ይህ፤ የጎሳ ጥላቻና መከፋፈል ህይወትና ቆይታ የሚሰጠው እንቃወመዋለን ለምንለው ገዢ ፓርቲ ነው።

ለእውነተኛ ፍትህ ቆመናል ካልን መቀበል የሚኖርብን ተራው የኢትዮጵያ ሕዝብ የጎሳ ግጭት የማይፈልግ መሆኑን ነው። በሌላ በኩል ህወሓት ውስጥ ለውስጥ አሮሞ ያልሆነውን የሕብረተሰብ ክፍል የሌለ ጠላት ፈጥሮ “እኔን ካልደገፍክ ህልውናህ አስተማማኝ አይሆንም” የሚለውን የከፋፍለህ ግዛው ዘዴ መከላከል አለብን። አንዴ አጃኩን፤ ሌላ ጊዜ አማራውን፤ ሌላ ጊዜ የአጋዴን ሶማሌውን፤ ሌላ ጊዜ የአሞ ሸለቆ ኢትዮጵያዊውን፤ ሌላ ጊዜ የአሮሞ ተወላጁን ወዘተ እያሰሩ፤ እያሳደዱ፤ እየወነጀሉ፤ እያፈራረሱ፤ ዜጎች በድብቅ እንዲሰወሩ እያደረጉ፤ ከደርግ በተለየ ጥበብ በማይታወቁ መንገዶች ተቃዋሚውን “እየሰወሩ” ተቃዋሚ ፓርቲ፤ ዲሞክራትና አገር ወዳድ የለም ማለት፤ ወይም እየጨፈጨፉ አልጨፈጨፍኩም ማለት የፖለቲካ ጭሌነት ነው። ፈረንጆች ማኬሼሊያን የሆነ የፖለቲካ አመራር ይሉታል። የህወሓት አለቃዎችና ወራሾች ከዲሞክራቶችና አገር ወዳጆች ይልቅ ከአምባገነኖች ፈላስፋዎች የተማሩት ይልቃል።

ማኬሼሊ (Machiavelli) በ 1513 The Prince በተባለው የፖለቲካ ፍልስፍና መጽሐፍ አንድ ቡድን ሌሎችን ፍጹም በሆነ ደረጃ የበላይ ሆኖ እንዴት እንደሚገዛ ትምህርት ያቀርባል። አራት የተለያዩ አምባገነን የሆኑ የመንግሥት ስርዓቶችን አጥንቶና መሰረት አድርጎ እያንዳንዳቸው እንዴት የበላይነታቸውን እንደሚያጠናክሩ ዘዴዎችን ይጠቁማል። ከእነዚህ መካከል ከፍተኛ ሚና ያለው የስለላና የወታደር ኃይል ተቋም ወሳኝ መሆኑን ይናገራል። ኃይል ያለው ይገዛል፤ ኃይል የሌለው ይገዛል የሚል መሆኑ ነው። ህወሓት ይኼን ጥበብ ሙሉ በሙሉ ተጠቅሞበታል፤ የአሜሪካ እርዳታ ለጥንካሬው መሰረት ሆኗል። ማኬሼሊ እንዳለው የመሳሪያ የበላይነት በአንድ በኩል፤ በሌላ በኩል ግብረገብነት፤ ፍትህ፤ ሰብአዊነት አብረው አይሄዱም። የህወሓት ህልውናና አምባገነናዊው አገዛዝ እንዲቀጥል ከተፈለገ ህወሓት ጭካኔ ያለበት (Evil Political Actions) እርምጃ መውሰዱ የማይቀር ነው። ፈላስፋው ሁኔታዎች ሲለወጡ አምባገነን አገዛዝም እንደሚለወጥ ይናገራል። ሕዝብ በአንድ ድምጽ ተያይዞና ተባብሮ ከተነሳ የሚያቆመው ኃይል እንደሌለ ይታወቃል። በጎሳ መከፋፈላችን ይብቃ የምልበት መሰረታዊ ሃሳብ ይኼ ነው።

እርስ በርሳችን ከመጋጨት በላይ መጠየቅ ያለብን የሕዝብ ዐመጽ ተደጋጋሚ ሲሆን ህወሓት ራሱን ለመለወጥ ፍላጎት አለው ወይንስ የማኬሼሊን ፍልስፍና ይከተላል? አላውቅም። የማውቀው የጭካኔ አገዛዝ ለጊዜው እርጋታ ቢፈጥርም መሰረታዊ የሆኑ ችግሮችን አይፈታም። መሰረታዊ ችግሮች የሚፈቱት የኢትዮጵያ ሕዝብ ለመብቱ በአንድ ድምጽ ሲነሳ ነው። በአሮሞያ፤ በጋምቤላ፤ በቤኒ ሻንጉል ጉሙዝ፤ በአጋዴንና በሰሜን ጎንደር በተከታታይ የሚታየው የሕዝብ ዐመጽ ለገዢው ፓርቲ ስጋት እንደፈጠረ ይታያል። ሆኖም፤ ይህ ስጋት ወደ ለውጥ ሊሸጋገር የሚችለው የጎሳና ሌሎች ልሂቃን የእርስ በርስ ትችቱን ትተው ወደ አንድነትም ባይሆን ወደ እውነተኛ መተባበር ሲሸጋገሩ ነው። አንድነት ስል፤ ማንም ክፍል በተናጠል የአንድነት ጠበቃና ሃላፊ እንዳልሆነ ለማሳሰብ እፈልጋለሁ። የኢትዮጵያ ብሄራዊ አንድነትና ሉዐላዊነት የአንድ ወይም የሁለት ብሄረሰብ ጉዳይ ብቻ አይደለም። የኢትዮጵያ ሕዝብ አንድነት ስል የሁሉም ሕዝቦች አንድነት ማለቱ ነው። ብሄራዊ አንድነት አስተማማኝ የሚሆነው የፌዴራል መንግሥት መሪዎች የአገሪቱን ስብጥር ሕዝብ ሲወክሉ ነው። የአገርም ሆነ የሕዝብ ጥንካሬ መሰረት ኢትዮጵያዊያን “የእኔ መንግሥት ነው” ለማለት ሲችሉ ነው። የህወሓት ድክመት መሰረት የአንድ አናሳ ብሄረሰብ ፍጹም የበላይነት ነው።

ስድስት፤ በተከታታይ ጽሁፎች በማስረጃ እንዳሳየሁት፤ በሁሉም ወሳኝ በሆኑ የስለላና መረጃ፤ የመከላከያ፤ የፌዴራል ፖሊስ፤ ቁልፍ የሆኑ ሚኒስትሮችና የአገር ንብረት ተቋሞች (State owned enterprises such as Ethiopian Airlines, Telecommunication etc.) ባለፉት ሃያ አምስት ዓመታት ፖሊሲና ውሳኔ ለማድረግ የሚችሉት ግለሰቦች ትግራዮች ናቸው። ይህ የአንድ ብሄረሰብ ፍጹም የሆነ የበላይነት በኢትዮጵያ ታሪክ ታይቶ የማይታወቅ ነው። ኢትዮጵያዊያን ብቻ ሳይሆኑ የውጭ ተመልካቾች ይኼ ሁኔታ አደገኛ መሆኑን በተደጋጋሚ አሳስበዋል። የኢትዮጵያን የመከላከያን ኃይል ተቋም ብቻ ብናይ **ከኮሎኔል በላይ** የበላይ እዙ አባላት ከሆኑት መካከል **97 በመቶ** የሚሆኑት የህወሓት አብላት ወይም ደጋፊዎች ናቸው፤ ከአንድ ብሄረሰብ የተወጣጡ ማለት ነው። (See on line “Ethiopia promotes 37 Senior Officers to the rank of general). ከአገሪቱ ዘላቂ ደህንነትና ከሕዝቧ አንድነት አንጻር ብናየው ይኼ ለትግራይ ሕዝብም አደገኛ ነው። ግልጽ ለማድረግ የምፈልገው የትግራይ ተወላጆች በእዙ ሚና አይኑራቸው ለማለት አይደለም። የእዙ ስብጥር የኢትዮጵያን ሕዝብ የሚወክል ይሁን ማለቱ ነው። ይህ ለኢትዮጵያ ደህንነት ወሳኝ ነው።

ሌሎቻችን፤ የህወሓት አባላትንና ደጋፊ ትግራዮችን ጨምሮ፤ መተቸት ያለብን “ለብሄረሰቦች እኩልነት” ቆምኩ የሚለው ህወሓት ይኼን የሚያስወቅስ ጎሳዊ አድልዎ በተደጋጋሚ መርህ ሲያደርግ አለመተማመንን እንደፈጠረ ይኼ አለመተማመን ወደ አደገኛ ሁኔታ እንደሚያመራ ማሳየትና መፍትሄ መፈለግ ነው። መተቸቱ ብቻ በቂ አይደለም። የእዙ ስብጥር ወሳኝ ነው ስል፤ የጋምቤላ ወይም የጎንደር ወይም የአጋዴን ወይም የአሮሞ ወዘተ ሕዝብ የትግራይ

አዛዦችን፤ ልዩ ኃይሉን አጋዚን በሚያዩበት ጊዜ ምን እንደሚሰማቸው ለማጤን ይቻላል። የተጎዱት “እኛና እነሱ” እያሉ ቢናገሩ እንዴት ይፈረድባቸዋል። “እኛና እነሱ” የሚለው እጅግ በጣም አደገኛ መሆኑን ሁላችንም መገንዘብ አለብን።

በኢኮኖሚውም ያለው ሁኔታ ተመሳሳይ ነው። የዘመናዊውን ኢኮኖሚ የበላይነት ጥልቀት ባለው መልኩ ብናየው የበላይነቱን የያዙት የህወሓት አባላት፤ ታማኞችና ደጋፊዎች ናቸው። እዚህ ላይ ጥንቃቄ ማድረግ አግባብ አለው። አንድ፤ የወፍ ዘራሽ ተጠቃሚዎች መኖራቸውን መካድ አንችልም። የኢኮኖሚው የበላይነት በአብዛኛው የህወሓት ልሂቃን ይሁን እንጅ ከሌሎች ጎሳዎች የተወጣጡ አዲስ ሃብታሞች እንዳሉ መካድ አይቻልም። ስርጭቱ የመደብ መልክ እየያዘ ነው።—አማራም፤ ጉራጌም፤ አሮሞም፤ ወላይታም፤ ሶማሌም፤ ክርስቲያንም፤ ሙስሊምም ወዘተ ተሳታፊ ነኝ የሚል የመደብ መልክ የያዘበት ሁኔታ ተፈጥሯል። በአጭሩ፤ የህወሓት የኢኮኖሚ የበላይነት ባይካድም፤ ኪራይ ሰብሳቢ ሲባል የህወሓት አባላት ብቻ ናቸው ከሚል የተሳሳተ ድምዳሜ ላይ እንዳንደርስ ማለቴ ነው። ሁለት፤ አብዛኛው የትግራይ ሕዝብ የኪራይ ሰብሳቢው ክብብ ወይም ቡድን አባል አይደለም። በእኔ ግምት አብዛኛው የትግራይ ሕዝብ ድሃ ነው፤ ሰርቶ አደር ነው፤ አገር ወዳድ ነው፤ የታፈነና ነጻነት የሌለው ነው፤ ባህሉን የሚያከብር መንፈሳዊ ሕዝብ ነው። ባጭሩ፤ የህወሓትን የበላይነት ከትግራይ ሕዝብ ሁኔታ እንለየው።

በቅርቡ ጠቅላይ ሚኒስትር ኃይለማሪያም ደሳለኝ ስለ አገሪቱ ሁኔታ፤ በተለይ በኦሮሞያና ሌሎች አካባቢዎች ስለተከሰተው ሕዝባዊ አመጽ ሲናገሩ ችግሩን የፈጠረው ስርዓቱ፤ መንግሥቱና አመራሩ መሆኑን አስምረውበታል። እሳቸው ያሉት ህዝብን ለመሸንገል ካልሆነ በከፊልም ቢሆን ያሉትን እጋራለሁ። ለምስታወስ፤ ስለመጥፎ አስተዳደርና ስለ ኪራይ ሰብሳቢነት ባህልም ተመሳሳይ ትችት አድርገው ነበር። ትዝ እንደሚለኝ ከሆነ “እኛ ከዚህ ስንወጣ ልክ እንዳልሰማን ሆነን ወደራሳችን ቡድኖች እንገባለን፤ ለውጥ እንዳናካሂድ ማነቆ እንሆናለን” በለዋል። ምንም የረባ ለውጥ አልታየም። አሁንም ያሉት የችግሩ መንስኤ “እኛው ኢህአዴጎች ነን (We in EPRDF are to blame)” ነው። ይኼን በመለስ ዜናዊ አገዛዝ የማይታሰብ መናገር ቀላል አይደለም። አሁንም በህወሓት ውስጥ የሚገኙ ግትሮች የችግሩን ጥልቀትና ስፋት የተረዱት አይመስልም። ጠቅላይ ሚኒስትር ተሹሞ አገሪቱን ያለምንም ጫና ለመምራትና መፍትሄዎችን ለመፈለግ ካልቻለ “ጉልቻ” መሆኑ ነው፤ ሰው ጉልቻ አይደለም። ሌላው ቢቀር ለህሊናው ተገዢ መሆን ግዴታው ነው። እሳቸው ስለተናገሩ የገዢው ፓርቲ የበላይ ህወሓት ይለወጣል ብሎ ማሰብ ራስን ማታለል ነው።

የማይካደው የፖለቲካ ክስተት አንድ ነው። ቀደም ሲል በጎንደር፤ በጋምቤላ፤ በአጋዴን፤ ባለፉት አምስት ወራት በኦሮሞያና በአዲስ አበባ የተካሄደውና የሚካሄደው የሕዝብ እምቢተኝነት መሰረታዊ የሆኑ የፖሊሲ፤ የመዋቅር፤ የአስተዳደርና የኪራይ ሰብሳቢነት ውጤቶች ናቸው። ሕዝብ እንዲሁ በራሱ ላይ ፈርዶ ልደብደብ፤ ልታሰር፤ ልሰወር፤ ልገደል፤ ልሰደድ ወዘተ አይልም። ሕዝብን ወደ እምቢተኝነት የሚወስዱት የሚከተሉት ናቸው፤

- የፍትህ መጓደል፤ የሰብአዊ መብቶች መታፈን፤ የነጻነት አለመኖር
- ጭፍን የሆነ ጎሳዊ አድልዎ፤ ጉብ፤ ሙስናና ከሕግ ውጭ ከአገር የሚወጣ ግዙፍ ኃብት
- የኑሮ ውድነት፤ የአቅርቦት ጉድለት
- የሰብአዊ ክብር መውደም፤ ስደት፤ በወጣት ሴቶች መነገድ
- የመልካም አስተዳደር መጉደል
- ችግሮችን በግድያ፤ በአፈና፤ ዜጎችን በመሰወር፤ በመደብደብ ለመፍታት መሞከር
- የመሬት ነጠቃና የዜጎች ከቀያቸው በተከታታይ መባረር፤ መገለል፤ መኖሪያ ማጣት

በአጠቃላይ ስመለከተው የኢትዮጵያና የኢትዮጵያ ሕዝብ መሰረታዊ ችግር ስርዓቱ ነው። በኢትዮጵያ ሕዝብ መካከል ያለውን ጥቃቅን የተለመደ የባህል፤ የልምድ፤ የቋንቋ ወዘተ ልዩነት ወደማይታረቅ ልዩነት እንዲሸጋገር የምንጎተጉተው የፖለቲካ ልሂቃንና ምሁራን ጭምር ነን። በአገዛዝና በአመራር ደረጃ ሲታይ፤ ተቃርኖው በአንድ በኩል ህወሓት በበላይነት በሚመራው ኢህአዴግ እና በሌላ በኩል በሕዝብ መካከል ነው። **ችግሩ ሊፈታ የሚችለው ሕዝብ የሰልጣኑ ባለቤት ሲሆን ነው።**

ጠቅላይ ሚኒስትሩ እንዳሉት ኢህአዴግ የፈጠረውን ችግር በእልክ፤ በጭካኔ፤ በማስፈራራት፤ በማሰር፤ በማቁሰል፤ በመሰወር ሊፈታው አይችልም። ሰውን ለመሰወር ቢቻልም ችግሩን ለመሰወር አይቻልም። ሊፈታ የሚችለው በፍትህ፤ በሕግ የበላይነትና በእውነተኛ ዲሞክራሲያዊ አማራጭ ብቻ ነው።

በቅርቡ ክራይስስ ግሩፕ የተባለው ተቋም እንዲህ ብሎ ነበር፤

“ልክ እንደጎረቤት አገሮች፤ ኢትዮጵያን የገጠማት የፖሊሲ አማራጭ ጉዳይ ነው። የውስጥ ችግሮችን ለመፍታት ስርዓት ወለድ ጉዳዮች መፈታት አለባቸው”። ጠቅላይ ሚኒስትሩ በቅንነትም ሆነ ሌላ ችግሩን “የፈጠርነው እኛው ነን” ባሉ የሚመሩት ፓርቲ ደፍሮ ለሕዝብ የፖለቲካ የበላይነት ማጎብደድና መገዛት አለበት።

“Ethiopia, like its immediate neighbours, is faced with difficult policy choices

involved in guarding against internal radicalisation through systematic (constitutionally questionable) interventions...The government, and donors keen to support global efforts against violent extremism, should always consider first, the risk of such interventions to the state’s neutrality as mediator..Above all, those backing interventions should always seek better understanding of what faith (ለምሳሌ) means to multi-ethnic, religiously diverse societies like (but not limited to) Ethiopia, in which the distinction between group and individual identity is often not well defined, and rival local actors are apt to make use of religious disputes where social and governmental constraints inhibit open political competition.” See Ethiopia: Governing

the Faithful. Crisis Group Africa Briefing N°117. Nairobi/Brussels, 22 February 2016